

До спеціалізованої вченої ради
Д 08.727.02 Дніпровського
державного університету
внутрішніх справ

ВІДГУК

**офіційного опонента д.ю.н., професора Спільника С.І. на дисертацію
Петрова Володимира Івановича «Кримінальна відповідальність за
привласнення, розтрату або заволодіння чужим майном шляхом
зловживання службовою особою своїм службовим становищем», подану на
здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності
12.00.08 – кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче
право**

Актуальність теми дисертаційного дослідження. На підставі вивчення дисертації, автореферату та копій публікацій здобувача Петрова В.І., слід зазначити наступне.

Обрана тема відповідає спеціальності наукового пошуку та визначається, перш за все, тим, що проблема протидії корисливим посяганням на власність є досить дискусійною та багатогранною і має безліч аспектів, серед яких варто виокремити не тільки юридичні, але й соціальні, релігійні, політичні, економічні й тому подібне. Це питання є актуальним у наш час, оскільки Україна бореться не тільки за її суверенітет та територіальну цілісність, але й за права та свободи людини. Останні роки стали підґрунтям для підвищення рівня криміналізації суспільства, через десятирічну агресію росії, що набрала обертів повномасштабного вторгнення 24 лютого 2022 року, як наслідок, відбувалось масове та систематичне порушення фундаментальних прав людини, на що звичайно була болісна реакція громадськості.

Як зазначає сам автор, Конституція України у 13 проголосила, що держава забезпечує захист прав усіх суб'єктів права власності і господарювання, соціальну спрямованість економіки. Усі суб'єкти права власності рівні перед законом; у ст. 41 – кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності. Право приватної власності набувається в порядку, визначеному законом. Громадяни для задоволення своїх потреб можуть користуватися об'єктами права державної та комунальної власності відповідно до закону. Ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності. Право приватної власності є непорушним. Такі положення Основного Закону держави знайшли своє відображення в КК України, Розділ VI Особливої частини якого покликаний охороняти відносини власності в Україні. Разом із тим, корислива злочинність завжди характеризується високим рівнем поширеності, проте є своєрідні винятки. Одним із них є привласнення, розтрату майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем (ч. 2 ст. 191 КК України), що обтяжено віднесенням його до корупційних кримінальних правопорушень. Так, згідно із даним Офісу Генерального прокурора (до 02 січня 2020 року – Генеральної прокуратури

Дніпровський державний університет
внутрішніх справ

Вх. № 3575
«07» 11 / 1 2024 р.
Основний док. 7
Додаток _____

України), у 2019 році обліковано 8417 кримінальних правопорушень, передбачених ст. 191 КК України, з них повідомлено про підозру – 3900 особам; у 2020 році – 11160, підозр – 5676, у 2021 році – 11012, підозр – 6040, у 2022 році – 6698, підозр – 3074, у 2023 році – 8452, підозр – 4054, за 6 місяців 2024 року – 4501, підозр – 2874. Разом із тим, в Єдиному державному реєстрі судових рішень за аналогічний період виявлено лише 1964 електронних копій обвинувальних вироків за привласнення або розтрату.

Отже, очевидним є той факт, що подана на рецензування робота присвячена актуальній проблемі, розв'язання якої сприятиме подальшому удосконаленню положень науки кримінологічного права в частині захисту суспільства від корисливої та корупційної злочинності.

Достовірність та обґрунтованість більшості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, підтверджений теоретичною та методологічною базою дослідження, критичним аналізом та узагальненням наукових праць, комплексним аналізом законодавства й міжнародної практики в цій сфері.

Передусім позитивним слід визнати чітке визначення автором об'єкта та предмета дослідження, що, на жаль, сьогодні не часто зустрічається в наукових роботах такого рівня. Правильне розуміння об'єкта предмета дослідження дозволило дисертанту зробити свою наукову ідею цілісною, обґрунтованою, донести до наукової громадськості власні ідеї та пропозиції, а також уникнути формалізму та зробити дисертацію вагомим внеском у правничу науку.

Крім того, під час дослідження було використано широкий спектр загальнофілософських, загальнонаукових, логічних і спеціально-юридичних методів і прийомів наукового пізнання, застосування яких дозволило всебічно проаналізувати об'єкт дослідження. Усі вони застосовувались у взаємозв'язку та взаємодії, відповідно до поставленої мети й завдань, об'єкта і предмета дослідження. Разом із тим, обрана методологія дослідження та її характеристика є не без дискусійною, про що напишу далі.

Обґрунтованість висновків та рекомендацій дисертаційного дослідження підтверджується наявністю інформації про можливе використання результатів дослідження у: *правотворчості* – для вдосконалення законодавства у частині кримінальної відповідальності за привласнення, розтрату майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим та за корупційні кримінальні правопорушення; – *правозастосовчій діяльності* – для підвищення ефективності діяльності правоохоронних органів у частині протидії корисливій та корупційній злочинності; – *освітньому процесі* – при викладанні навчальних дисциплін «Кримінальне право» та відповідних спецкурсів; – *науково-дослідній роботі* – для подальших досліджень проблеми протидії корисливій та корупційній злочинності.

Питання, які розглядаються в дисертації, розкрито на досить високому методологічному рівні. Зокрема, проаналізовано широкий спектр вітчизняних і зарубіжних науково-теоретичних та монографічних робіт з окресленої проблематики, що свідчить про поглиблений аналіз порушеної в дослідженні проблеми. Крім того, автор вивчив і проаналізував періодичну літературу з

цього питання, що свідчить про спробу синтезувати поряд із загальноприйнятими поняттями новітні підходи до розуміння проблеми правового забезпечення протидії різним видам корисливо-корупційних посягань на власність.

З аналізу дисертації видно, що під час проведеного дослідження було використано не лише юридичну літературу, а й цінний емпіричний матеріал, що дозволило дисертанту досягти високого ступеня обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Очевидно, що автор, працюючи над написанням дисертації, дотримувався процедури систематизації наукової літератури під час її аналізу.

На мою думку, дисертант досить вдало визначив мету дисертаційного дослідження – удосконалення теоретичних положень кримінального права в частині відповідальності за привласнення, розтрату майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем та напрацювання пропозицій з удосконалення законодавства та відповідної правозастовної практики.

У процесі дослідження дисертант не абстрагувався в наукову розробку проблеми, а поставив конкретні та чіткі завдання, у зв'язку з чим дисертація отримала цікавий та корисний напрям не лише в науковому руслі, що дозволило одержати практичні результати, сформулювати корисні для практичного застосування висновки.

Аналіз рецензованої дисертації дає змогу стверджувати, що в результаті проведеного дослідження автор досягнув визначеної мети й виконав поставлені завдання. Причому сформульовані висновки та пропозиції є досить аргументованими й оригінальними, відповідають вимогам сьогодення та можуть бути застосовані на практиці.

Структура дисертації добре продумана і відповідає тим завданням, які поставив перед собою автор. Дисертант послідовно виклав матеріал, здебільшого правильно співвідносячи загальні та конкретні питання, сформулював необхідні наукові дефініції. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, що включають сім підрозділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 257 сторінок, з яких: основний текст – 169 сторінок, додатки – 68 сторінок, список використаних джерел (172 найменування) – 17 сторінок.

У першому розділі розглянуто загальні засади кримінальної відповідальності за привласнення, розтрату або заволодіння чужим майном шляхом зловживання службовою особою своїм службовим становищем.

У другому розділі досліджуються об'єктивні та суб'єктивні ознаки привласнення, розтрати або заволодіння чужим майном шляхом зловживання службовою особою своїм службовим становищем.

У третьому розділі розкриваються спеціальні питання кримінальної відповідальності за привласнення, розтрату або заволодіння чужим майном шляхом зловживання службовою особою своїм службовим становищем.

У висновках за результатами дослідження загалом сформульовано низку положень теоретико-методологічного характеру, а також пропозицій і

рекомендацій, що мають вагомe значення для вдосконалення положень науки кримінального права.

Таким чином, структурно дослідження побудовано логічно, розділи і підрозділи пов'язані між собою. Обрана структура дисертації дозволила автору продемонструвати гідний рівень знань з кримінального права, ґрунтовно проаналізувати як положення нормативно-правових актів щодо протидії привласненню, розтраті або заволодінні чужим майном шляхом зловживання службовою особою своїм службовим становищем, так і погляди науковців з проблематики дослідження. Під час розподілу розділів основного тексту на підрозділи автор дотримувався правил пропорційності та взаємовиключення. Дисертант послідовно виклав матеріал, здебільшого правильно співвідносячи загальнотеоретичні та практичні питання, сформулював необхідні наукові висновки та дефініції.

Мета і завдання, визначені автором у вступі, відповідають змісту дослідження та загальним висновкам, а всі висновки та рекомендації, зроблені ним, об'єднані провідною ідеєю вдосконалення науки кримінального права в частині захисту суспільства від такого виду корупційних кримінальних правопорушень.

Також привертає увагу стиль, яким написано роботу: він означений логічністю, послідовністю та ясністю аргументування думок. Деякі досить складні теоретичні положення дисертації сформульовані зрозумілою мовою, та викладені без зайвих ускладнень.

Загалом на сторінках дисертації автору вдалося розгорнути цікаву дискусію, використавши широкий спектр вітчизняних і зарубіжних науково-теоретичних та монографічних робіт з різних галузей наукових знань, що свідчить про поглиблений аналіз актуалізованої проблеми.

Таким чином, гарантією достовірності й теоретичної обґрунтованості наукових положень, сформульованих автором висновків і рекомендацій є правильно визначені мета й завдання дослідження, структура та логіка викладеного матеріалу.

Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Наукова новизна праці полягає в тому, що представлена дисертація є одним із перших комплексних монографічних досліджень, в якому кримінальна відповідальність за привласнення, розтрату майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем розглянута як кримінальне правопорушення проти власності та корупційне кримінальне правопорушення. За результатами дослідження обґрунтовано низку нових концептуальних положень, висновків та рекомендацій, що мають важливе теоретико-практичне значення.

У роботі враховано положення як національного, так і міжнародного законодавства, проаналізовано теоретичний матеріал, що стосується тематики роботи. Це дало змогу виробити новий підхід до дослідження значної кількості проблем, якими означена протидія такому специфічному виду корупційної злочинності.

Переважна більшість положень, винесених автором на захист, і висновків є новими або містять значну частку новизни. Зокрема, дисертантом уперше з урахуванням додаткових негативних наслідків визнання особи винуватою у вчиненні корупційного кримінального правопорушення (внесення запису до Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні або пов'язані із корупцією правопорушення, неможливістю бути звільненим від покарання із випробуванням та ін.), доведена необхідність письмового ознайомлення підозрюваного із ними в ході досудового розслідування та доведення стороною обвинувачення наявності не тільки корисливого мотиву, а й мети отримання неправомірної вигоди по всіх кримінальних провадженнях про привласнення, розтрату майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем.

Тобто роботі притаманна наукова новизна, порушено низку невисвітлених вітчизняною юридичною наукою проблем, розв'язання яких дозволить більш ефективно протидіяти злочинності.

У висновках дисертації на підставі узагальнення основних положень проведеного дослідження проблеми, сформульовано, висновки, пропозиції та рекомендації.

Таким чином, є всі підстави стверджувати, що висновки дисертації є цілісними, логічними та обґрунтованими, відповідають меті й завданням дослідження, містять важливі теоретичні положення щодо теорії та практики запобігання кримінальним правопорушенням проти власності.

Повнота викладений наукових результатів в опублікованих працях здобувача.

Основні наукові результати дисертації відображено у п'яти наукових статтях, чотири з яких опубліковано у виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України, одна стаття – у науковому періодичному виданні іншої держави, та двох тезах доповідей на науково-практичних конференціях

Перелік наукових праць здобувача й аналіз їхнього змісту засвідчують, що наукові результати, висновки та рекомендації дисертаційного дослідження досить повно викладено у вітчизняних наукових фахових виданнях, пройшли апробацію на різних науково-практичних конференціях.

Дискусійні положення дисертаційної роботи.

За результатами розгляду роботи потрібно також звернути увагу дисертантки на такі дискусійні положення:

1. Назва дисертації «кримінальна відповідальність за...» обов'язково має включати питання форм реалізації кримінальної відповідальності за привласнення, розтрату майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем, особливо у контексті дискусії затвердження судом угоди про визнання винуватості у кримінальних справах про корупційні або пов'язані із корупцією кримінальні правопорушення. Під час захисту запрошуюю автора відповісти на це питання.

2. У підрозділі 1.3 дисертації «Відповідальність за привласнення, розтрату або заволодіння чужим майном шляхом зловживання службовою

особою своїм службовим становищем у зарубіжному кримінальному законодавстві» автор досить ґрунтовно дослідив відповідний досвід, проте лише країн так званого пострадянського простору.

3. Більш чіткого формулювання потребує твердження автора, винесене у елементи наукової новизни, у якому зазначається, що у роботі дисертантом «удосконалено ... аргументацію позиції щодо доцільності приведення нормативно-правової бази, якою регулюється питання прав службових осіб щодо оперативного управління майном, у відповідність до міжнародних стандартів, оскільки наразі продовжує діяти ціла низка підзаконних актів радянського часу». В той же час, зі змісту дисертації важко зрозуміти, у чому ж полягає згадане вище удосконалення? Що ж саме нового привнесено автором у згадане вище питання?

4. У підрозділі 3.2 дисертації автором розвинуто положення щодо кваліфікації багатооб'єктних кримінальних правопорушень проти власності за основним безпосереднім об'єктом, яким виступають відносини власності. Разом із тим, не розглянуто у повній мірі питання кваліфікації корупційних кримінальних правопорушень за суб'єктом їх вчинення, оскільки наразі в Особливій частині КК України є окремі склади кримінальних правопорушень, які можуть бути вчинені лише персоніфікованою службовою особою, проте, навіть у випадку наявності мети отримання неправомірної вигоди, вони не визнаються ні корупційними, ні пов'язаними із корупцією. Мова йде, наприклад, про ст. 387 КК України «Розголошення даних оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування».

Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що наведені вище критичні зауваження та рекомендації стосуються дискусійних питань, певної неповноти та непослідовності розгляду окремих положень дисертації і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження, яке має науково-теоретичне і практичне значення, містить наукові висновки, нові підходи до вирішення конкретного наукового завдання щодо наукової розробки рекомендацій, спрямованих на підвищення ефективності запобігання кримінальним корупційним правопорушенням.

Автореферат дисертації відбиває зміст основних положень дисертації.

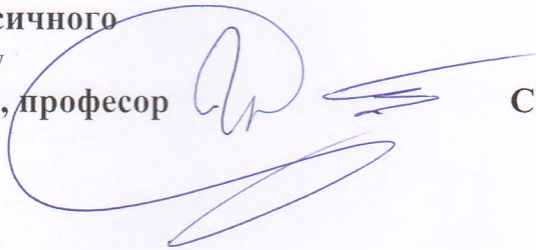
Отже, за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю і достовірністю, науковою і практичною значущістю отриманих результатів, повнотою їх викладення в опублікованих наукових працях, а також за оформленням дисертація відповідає нормативним вимогам.

З огляду на викладене, дисертація Петров В.І. «Кримінальна відповідальність за привласнення, розтрату майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем» є завершеною кваліфікаційною працею, у якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності розв'язують конкретне наукове завдання, яке має істотне значення для науки кримінального права, а саме удосконалено положення кримінального права в частині відповідальності за привласнення, розтрату майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем, на підставі чого сформульовано низку пропозицій, спрямованих на вдосконалення законодавства України і

практики його застосування. Вона відповідає вимогам Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567.

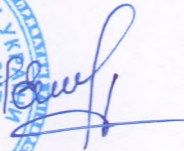
Автор дисертації – Петров Володимир Іванович – на основі публічного захисту заслуговує на присудження йому наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право.

**Професор кафедри
кримінального права, процесу
та криміналістики Інституту
економіки та права Класичного
приватного університету
доктор юридичних наук, професор**

Сергій СПІЛЬНИК

Засвідчено:
Вчений секретар

К. Набока